

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศต่าง ๆ ได้พัฒนาการวิจัยทั้งทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ทำให้จำนวนสาหรานิเทศเพิ่มปริมาณขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในสาขาวิชาแพทยศาสตร์ ชีววิทยา วิทยาศาสตร์กายภาพ และวิศวกรรมศาสตร์ในรูปของวารสารและหนังสือ รวมทั้งรายงานการวิจัยที่ยังไม่ได้จัดพิมพ์อีกมากมาย (Langner, 1974)

จากการศึกษาความต้องการสาหรานิเทศของแพทย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของมลรัฐนิวยอร์ก Strasser (1978) พบว่าแพทย์ส่วนใหญ่ต้องการสาหรานิเทศที่เกี่ยวกับพัฒนาการใหม่ ๆ ในสาขาวิชาเฉพาะ เพื่อปรับปรุงสาหรานิเทศของตน แต่แพทย์มีเวลาจำกัด ในการใช้ห้องสมุด ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Williams (1977) ที่พบว่า ผู้ใช้บริการห้องสมุดทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพต้องการสาหรานิเทศที่ทันสมัยเฉพาะเจาะจง และไม่ต้องการเสียเวลาค้นหาสาหรานิเทศในห้องสมุดมากนัก จากรายงานที่ Funk (1978) เสนอในที่ประชุมประจำปีของสมาคมห้องสมุดแพทย์ที่เมืองมินนิอาโพริส มลรัฐมินนิโซตา พบว่าสาหรานิเทศที่ทันสมัยจากวรรณกรรมทางการแพทย์มีความสำคัญต่อการปฏิบัติของแพทย์มาก และเวลาที่จำกัดมีผลต่อการค้นหาสาหรานิเทศด้วยตนเองของแพทย์ด้วย ดังนั้นผู้ให้บริการสาหรานิเทศจึงต้องจัดบริการต่าง ๆ เพื่อให้แพทย์ได้รับสาหรานิเทศที่ทันสมัยและมีเนื้อหาตรงกับความต้องการมากที่สุด นอกจากนี้ Brember และ Leggate (1982) พบว่าแพทย์และบุคลากรทางวิทยาศาสตร์สุขภาพต้องการสาหรานิเทศเพื่อปรับปรุงวิชาการของตน ให้ทันสมัยอยู่เสมอ รองลงมาคือการเขียนตำราเพื่อเตรียมสอนและประชุมทางวิชาการ การแก้ปัญหาเฉพาะเรื่องทางคลินิก และเพื่อประโยชน์ต่อการสอนทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการตามลำดับ ส่วน Harris (อ้างถึงใน Strasser, 1978) ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการใช้แหล่งสาหรานิเทศของแพทย์ว่า ในช่วง 15 ปีที่ผ่านมาแพทย์โดยเฉลี่ยยังไม่ได้รับสาหรานิเทศอย่างเพียงพอ ดังนั้นเพื่อให้แพทย์ได้รับสาหรานิเทศใหม่ ๆ ที่กระจัดกระจายอยู่ตามแหล่งต่าง ๆ ได้โดยสะดวก รวดเร็ว และตรงกับความต้องการที่สุด ห้องสมุดหรือศูนย์เอกสารจึงจัดให้มีบริการข่าวสารทันสมัย (Current Awareness Service) เพื่อช่วยให้ผู้ใช้ได้ทราบแหล่งสาหรานิเทศ

และสามารถค้นหามาใช้ได้ บริการที่สำคัญประเภทหนึ่งของการบริการข่าวสารทันสมัยคือ บริการคัดเลือกเผยแพร่สารนิเทศที่ตรงกับความสนใจของผู้ใช้ (Selective Dissemination of Information หรือ SDI)

จากความต้องการใช้สารนิเทศของแพทย์ และความสำคัญของการจัดบริการข่าวสารทันสมัย ทำให้บรรณารักษ์และห้องสมุดสนใจบริการข่าวสารทันสมัยมากขึ้น มีการศึกษา วิจัยเกี่ยวกับการให้บริการข่าวสารทันสมัยอย่างกว้างขวาง ตัวอย่างเช่น ห้องสมุดมหาวิทยาลัยบาธ (Bath University Library) ประเทศอังกฤษ ได้ทดลองให้บริการข่าวสารทันสมัยเฉพาะบุคคลด้วยระบบมือ และระบบคอมพิวเตอร์ในระหว่างปี ค.ศ. 1961-1971 แก่นักวิจัย สาขาสังคมศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยบาธและมหาวิทยาลัยบริสตอล (Bristol University) โดยใช้วารสารสาระสังเขปและดรรชนีวารสาร ใบโฆษณาของผู้จัดพิมพ์บทวิเคราะห์วิจารณ์ต่าง ๆ วารสารปฐมภูมิที่ห้องสมุดได้รับ สารบัญวารสารใหม่ จัดทำข่าวสารทันสมัย และบริการสารนิเทศทันสมัยจาก MARC เทป ห้องสมุดได้ประเมินผลการให้บริการดังกล่าว 2 วิธีคือ ให้ผู้ใช้ประเมินผลการให้บริการทุกครั้งที่ส่งสารนิเทศ และให้ผู้ใช้ตอบแบบสอบถามเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ ด้วยการประเมินค่าความเห็นเฉพาะเรื่อง ผู้ใช้เกือบทั้งหมดมีความเห็นว่าบริการข่าวสารทันสมัยเป็นบริการที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง (Evans, 1973) และห้องสมุดศูนย์แพทยศาสตร์มิลตัน เอส. เฮอรัชี (The Milton S. Hershey Medical Center Library) ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เริ่มจัดบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศแก่อาจารย์ที่ต้องการให้ค้นเรื่องที่สนใจในปี ค.ศ. 1969 โดยสืบค้นสารนิเทศจากหน้าสารบัญวารสารใหม่ 10 ชื่อเรื่องต่อผู้ใช้บริการ 1 คน และรวบรวมดรรชนีบทความจาก Index Medicus และในปี ค.ศ. 1973 ห้องสมุดได้นำระบบคอมพิวเตอร์มาช่วยในการให้บริการ และได้เริ่มจัดบริการ SDILINE แก่ผู้ใช้บริการในห้องสมุด (Wood and Seed, 1974)

สำหรับในประเทศไทย จากการศึกษาความต้องการและการใช้สารนิเทศของคณาจารย์ ศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยขอนแก่น นายิกา เมฆจรัสกุล (2529) ให้ข้อเสนอแนะว่า บรรณารักษ์ห้องสมุดทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ควรจัดบริการข่าวสารทันสมัย บริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศให้แก่คณาจารย์เป็นรายกลุ่มหรือบุคคล เพื่อให้คณาจารย์ได้ทราบความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ทันสมัยทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ได้อย่างรวดเร็ว ทันเหตุการณ์ บรรณารักษ์ ควรวิเคราะห์บททวนวรรณกรรมทันทีที่ห้องสมุดได้รับ โดยการคัดเลือกสารนิเทศในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ วารสาร รายงานการประชุม สิทธิบัตร บทวิจารณ์ จุลสาร

ตลอดจน ไลต์ทัศนวัสดุต่าง ๆ ด้วยการรวบรวมและวิเคราะห์สารนิเทศในเรื่องที่ตรงกับความสนใจของผู้ให้บริการ

ดังนั้น บริการข่าวสารทันสมัยจึงจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับห้องสมุดเฉพาะทางด้านการศึกษา ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานอยู่ในห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์* จึงมีความสนใจที่จะทดลองการให้บริการข่าวสารทันสมัยแก่อาจารย์คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งการจัดบริการดังกล่าวจะเป็นการสนับสนุนการสอน การผลิตงานทางวิชาการ และการบำบัดรักษาของคณาจารย์คณะแพทยศาสตร์อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ทดลองการจัดบริการข่าวสารทันสมัยแก่อาจารย์คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 2 รูปแบบ คือ
 - 1.1 บริการสำเนาข่าวสารบทวารสารและสิ่งพิมพ์ใหม่
 - 1.2 บริการสาระสังเขปหรือบทสรุปสารนิเทศใหม่เฉพาะเรื่อง
2. ศึกษาทัศนคติและระดับความพึงพอใจของอาจารย์ ที่มีต่อบริการข่าวสารทันสมัยทั้ง 2 รูปแบบ ว่าสามารถสนองวัตถุประสงค์ด้านการสอน การผลิตงานทางวิชาการ และการบำบัดรักษา
3. ศึกษาความต้องการของอาจารย์ ที่มีต่อบริการข่าวสารทันสมัยที่จัดให้บริการ

แนวเหตุผล

อาจารย์มีความพึงพอใจและต้องการบริการข่าวสารทันสมัยในรูปแบบบริการสาระสังเขปหรือบทสรุปสารนิเทศใหม่เฉพาะเรื่องมากกว่าบริการสำเนาข่าวสารบทวารสารและสิ่งพิมพ์ใหม่

* ในปี พ.ศ. 2532 ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีฐานะเป็นฝ่ายหนึ่งในสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยใช้ชื่อว่าฝ่ายหอสมุดวิทยาศาสตร์สุขภาพ (พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งส่วนราชการในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2532, 2532: 2-3)

ตัวแปร

ตัวแปรต้น

1. รูปแบบบริการข่าวสารทันสมัยที่จัดให้บริการ 2 รูปแบบ คือ
 - 1.1 บริการถ่ายสำเนาหน้าสารบัญวารสารและสิ่งพิมพ์ใหม่
 - 1.2 บริการสาระสังเขปหรือบทสรุปสารนิเทศใหม่เฉพาะเรื่อง
2. วัตถุประสงค์ในการใช้สารนิเทศเพื่อ การสอน การผลิตงานทางวิชาการ และการบำบัดรักษา

ตัวแปรตาม

1. ทักษะคิดและระดับความพึงพอใจของอาจารย์ที่มีต่อบริการข่าวสารทันสมัยทั้ง 2 รูปแบบ
2. ความต้องการของอาจารย์ที่มีต่อบริการข่าวสารทันสมัยที่จัดให้บริการ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการทดลองจัดบริการข่าวสารทันสมัย 2 รูปแบบข้างต้นให้แก่อาจารย์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ อาจารย์ที่กำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่ในคณะแพทยศาสตร์ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 149 คน จากบัญชีรายชื่ออาจารย์ปีงบประมาณ 2532 โดยไม่รวมผู้ที่อยู่ในระหว่างดูงาน ลาศึกษาต่อหรือลาฝึกอบรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คิดเป็นร้อยละ 40 ของอาจารย์ในแต่ละภาควิชา รวมขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 58 คน

ระยะเวลาที่ทดลองจัดบริการรวม 6 เดือน โดยเริ่มตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2532 - 30 มีนาคม 2533

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัยมีดังต่อไปนี้ คือ

1. ศึกษาค้นคว้า เรื่องที่เกี่ยวกับวิธีการให้บริการข่าวสารทันสมัยจากหนังสือ วารสาร และเอกสารต่าง ๆ
2. สร้างเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการทดลอง ได้แก่ แบบฟอร์มบันทึกการปฏิบัติงาน 5 ชนิด ซึ่งประกอบด้วย
 - แบบฟอร์มที่ 1 "แบบบันทึกความต้องการสารนิเทศ" (User Profile) ข้อมูลที่ได้จะเป็นแนวทางในการจัด ให้บริการข่าวสารทันสมัยของผู้ใช้แต่ละคน
 - แบบฟอร์มที่ 2 "แบบบันทึกรายชื่อวารสาร" ใช้เป็นเครื่องมือ ในการตรวจสอบชื่อเรื่องวารสารที่อาจารย์แต่ละคนต้องการให้จัดส่งสำเนาหน้าสารบัญวารสารไปให้
 - แบบฟอร์มที่ 3 "บัตรบันทึกหัวเรื่อง MeSH" ใช้เป็นเครื่องมือสืบค้นสารนิเทศ โดยระบบมือ ในรูปแบบสาระสังเขปหรือบทสรุปสารนิเทศใหม่เฉพาะเรื่อง
 - แบบฟอร์มที่ 4 "บัตรบันทึกหัวเรื่องหลักจาก Xidex" ใช้เป็นเครื่องมือสืบค้นสารนิเทศโดยระบบคอมพิวเตอร์ในรูปแบบสาระสังเขปเฉพาะเรื่อง
 - แบบฟอร์มที่ 5 "แบบแจงนับสารนิเทศที่จัด ให้บริการของผู้ใช้แต่ละคน" เพื่อ บันทึกผลการปฏิบัติงาน ในแต่ละครั้ง
3. คัดเลือกสารนิเทศใหม่ที่ฝ่ายหอสมุดวิทยาศาสตร์สุขภาพได้รับที่ตรงกับความต้องการของอาจารย์ทั้ง โดยระบบมือ และระบบคอมพิวเตอร์ และจัดส่งให้แก่กลุ่มตัวอย่างตามกำหนด 2 สัปดาห์/ครั้ง เป็นระยะเวลา 6 เดือนติดต่อกัน รวมการจัด ให้บริการทั้งสิ้น 12 ครั้ง
4. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดบริการข่าวสารทันสมัย เพื่อประเมินทัศนคติและความพึงพอใจของอาจารย์ที่มีต่อบริการข่าวสารทันสมัยทั้ง 2 รูปแบบ และศึกษาความต้องการของอาจารย์ที่มีต่อรูปแบบบริการข่าวสารทันสมัยที่จัด ให้บริการเมื่อ เสร็จสิ้น โครงการทดลอง
5. ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามกับอาจารย์คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ 12 ภาควิชา ภาควิชาละ 1 คนเป็นจำนวนทั้งสิ้น 12 คน แล้วนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หลังจากนั้นแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดบริการข่าวสารทันสมัย กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 58 คน

6. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ใช้ในการประเมินผล โครงการทดลอง โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ด้านสังคมศาสตร์ (SPSS)

7. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้ มีประโยชน์ดังต่อไปนี้คือ

1. ทราบทัศนคติและระดับความพึงพอใจของอาจารย์คณะแพทยศาสตร์ที่มีต่อบริการข่าวสารทันสมัยทั้ง 2 รูปแบบ
2. ทราบความต้องการของอาจารย์ที่มีต่อรูปแบบบริการข่าวสารทันสมัยที่จัดให้บริการ
3. เป็นแนวทางแก่ห้องสมุดทางการแพทย์ในการจัดบริการข่าวสารทันสมัยแก่ผู้ใช้ โดยมีรูปแบบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการ

คำอธิบายศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

บริการข่าวสารทันสมัย หมายถึง บริการที่ฝ่ายหอสมุดฯ แจ้งให้อาจารย์ทราบถึงความรู้ใหม่ ๆ หรือสารนิเทศที่ทันสมัยตามความสนใจของอาจารย์แต่ละคน ในทันทีที่ฝ่ายหอสมุดฯ ได้รับสารสารนิเทศนั้น ๆ เข้ามา โดยจัดให้บริการในรูปแบบของสาระสังเขปหรือบทสรุปสารนิเทศใหม่เฉพาะเรื่อง สำเนาหน้าสารบัญวารสารและสิ่งพิมพ์ใหม่ ๆ จัดทำทั้งโดยระบบมือและระบบคอมพิวเตอร์ และบริการจัดหาเอกสารสิ่งพิมพ์ที่อาจารย์ต้องการให้ด้วย

บริการสาระสังเขปหรือบทสรุปสารนิเทศใหม่เฉพาะเรื่อง รวมหมายถึงบริการจัดส่งสาระสังเขป หรือบทสรุปสารนิเทศใหม่เฉพาะเรื่อง ที่ปรากฏในบทความจากวารสาร เอกสารสิ่งพิมพ์ และไลศตทัศน์วัสดุ ทั้งโดยระบบมือและระบบคอมพิวเตอร์จาก MEDLINE CD-ROM

สิ่งพิมพ์ใหม่ หมายถึง หนังสือและรายงานการวิจัยใหม่